

F. t. beslutn. om børns rettigheder

Beslutningsforslag nr: B 33. Fremsat den 22. oktober 1996 af Villy Søvndal (SF), Anne Baastrup (SF), Steen Gade (SF) og Jes Lunde (SF)

Forslag til folketingsbeslutning om børns rettigheder

Folketinget opfordrer regeringen til at tage de nødvendige initiativer til at sikre børns rettigheder på en række områder:

- Børns ret til tid med deres forældre.
- Børns ret til plads i et pædagogisk dagtilbud.

- Børns ret til kvalitet, trivsel og udvikling i daginstitutionerne.
- Børns ret til rådgivning, støtte og behandling.
- Børns ret til medbestemmelse.

Bemærkninger til forslaget

Generelle bemærkninger

Hensigten med dette forslag er at forbedre børns retsstilling i samfundet. Børn bør dels have ret til en række centrale serviceydelser som for eksempel plads i et pædagogisk dagtilbud og til rådgivning og støtte og dels have demokratiske rettigheder, ret til at ytre sig og blive hørt i sager, der angår dem. Forslaget skal give anledning til en bred debat om, hvordan man sikrer børn en ordentlig opvækst, at sætte temaet »det gode børneliv« på den politiske dagsorden.

Tilsammen sigter de foreslåede initiativer mod dels at sikre alle børn og børnefamilier et bedre hverdagsliv med tid og plads til børn og med inddragelse af børnene i de demokratiske processer i lokalsamfundet og dels ved rådgivning at forebygge, at kriser opstår, og have et ordentligt beredskab, når børn er kommet i krise. Initiativerne fastholder herved det dobbelte perspektiv at være særlig opmærksomme på den gruppe af børn, der er mest udsatte, uden at tabe de »almindelige børn« af syne.

Baggrunden for initiativerne er, at man i disse år oplever en voldsom polarisering i gruppen af børn. Flertallet af danske børn har det godt, viser statistikken, men netop derfor bliver det synligere, at den sidste gruppe på 15-18 pct. har det skidt. Man er ved at skabe et samfund, hvor det er stadig sværere for denne mindre gruppe af børn at finde plads. Der er flere årsager til denne polarisering i børnegruppen. En af årsagerne er, at der sker en lignende udstødelse i voksegruppen, og at man endnu ikke er god nok til at bryde den sociale arv – børn af udstødte voksne bliver selv udstødte. Rent faktisk er det sådan, at man overfører den sociale arv, således at der i dag er tredjegenérationsbistandsmodtagere. En anden årsag er det opskruede tempo, mange børnefamiliers hverdag foregår i et tempo, der ikke levner tid og plads til ordentligt samvær mellem børn og voksne. Endelig er de sociale netværk i lokalsamfundet opløst mange steder, og dette tab af netværk rammer især de svage-

ste børn. Når forældrene svigter, er der i mange tilfælde ikke andre voksne, der kan tage over, før børnenes situation bliver så dårlig og derved så synlig, at myndighederne griber ind.

Det er forældrenes pligt at sikre barnets opdragelse og opvækst, og dette ansvar ønsker forslagsstillerne ikke at fratage forældrene. Men forslagsstillerne mener ikke, at børn kun er forældrenes ansvar. Børn er også fællesskabets ansvar. Forslagsstillerne mener, at samfundet har pligt til og ansvar for at sikre forældrene de bedst mulige betingelser for at kunne opfylde forældrerollen på bedste vis og pligt til at sikre børn de bedst mulige opvækstbetingelser. At give børn sociale og demokratiske rettigheder er et led i processen med at opdrage børn til at kunne tage ansvaret for deres eget liv og til at videreføre og videreudvikle demokratiet i vores samfund.

I Danmark er der magtfulde institutioner, som varetager for eksempel idrætsudøvernes og bilejernes interesser. Men der er ingen stærke pressionsgrupper, der varetager børnenes interesser. Med den forsøgsvisse oprettelse af Børnerådet har børnene fået en instans, der kan udtale sig om spørgsmål, der vedrører børn. Men den danske politik på børneområdet er alt for usammenhængende trods alle gode intentioner. Den nuværende lovgivning om børn har ikke børn i centrum. Den lovgivning, der vedrører særligt de mindre børn, er præget af at have arbejdsmarkedspolitikken som omdrejningspunkt: Barnet skal passes, så forældrene kan arbejde. Børnechecken er et skattepolitisk instrument, og arealkravene til daginstitutionerne ligger i bygningsreglementet!

Der er brug for en mere samlet børnepolitik på tværs af de enkelte politikområder og en større helhed i de politiske tiltag for børn og for familier. Med dette forslag til folketingsbeslutning ønsker forslagsstillerne at formulere en række initiativer, der tager udgangspunkt i barnet og barnets rettigheder, og at anspore til en debat om, hvordan man såvel indholdsmæssigt som formelt sikrer børn en ordentlig

opvækst og udstyrer dem med rettigheder i forhold til det samfund, de er en vigtig del af.

I forhandlingerne med kommunerne skal regeringen sørge for, at der afsættes de nødvendige ressourcer. For selvfølgelig er det ikke gratis at sikre børn et ordentligt liv. På kort sigt koster det! Men forslagsstillerne tror på, at pengene er godt givet ud, og at de kommer ind igen!

Bemærkninger til de enkelte punkter

Børns ret til tid med deres forældre

På trods af, at arbejdstiden er kortere end nogen sinde før, er familiernes hverdagsliv sådan indrettet, at børn har for lidt tid sammen med deres forældre. Børn skal have ret til tid med deres forældre. Børnefamilierne skal have reelle muligheder for at kunne vælge ordninger med mere tid sammen med børnene. Børn kan få mere tid sammen med forældrene, hvis man:

forlænger barselorloven og sikrer fædre ret til en særlig fædreorlov, udbygger og forbedrer de eksisterende orlovsordninger indholdsmæssigt og økonomisk, giver småbørnsforældre bedre mulighed for nedsat arbejdstid, og giver børn ret til at holde en forælder hjemme, når børnene er syge (omsorgsdage).

Socialistisk Folkeparti har tidligere foreslået en barselreform, der udvider den samlede periode med ret til frihed og introducerer såvel omsorgsdage som en særlig barselorlov til fædre. En længere barselorlov ville tilgodese mange familiers ønske om at passe barnet hjemme længere og undgå, at barnet tidligt udsættes for »vuggestuepest« i overfyldte daginstitutioner. Med en særlig fædreorlov sikres barnet ret til at modtage omsorg fra begge forældre i den første, vigtige tid.

I perioden fra januar 1994 frem til april 1996 har i alt knap 148.000 personer fået bevilget børnepasningsorlov. Forældre på børnepasningsorlov har haft et stort familiemæssigt udbytte af orlovsperioden: en mindre forjaget hverdag og mere tilfredse børn. Børnepasningsorloven var blandt andet tænkt som et instrument til at give forældre og børn mere tid sammen og blev positivt modtaget blandt mange børnefamilier, der fik et tiltrængt pusterum. Men i stedet for at fastholde og udbygge ordningerne og søge at gøre dem mere fleksible er ordningerne blevet skåret ned såvel indholdsmæssigt som økonomisk. Føringelserne har betydet, at færre forældre nu har råd til at benytte ordningerne, og en oplagt mulighed for at give børnefamilierne mere tid sammen og skabe bedre rammer for de helt små børn er hermed røget på gulvet. 1. april 1997 falder orlovsydelsen yderligere

fra 70 pct. til 60 pct. af dagpengesatsen, og kun ganske få kommuner beholder den supplerende orlovsydelse. SF mener, at børnepasningsorloven i stedet skal forbedres. Ydelsen skal være højere, helst op på dagpengeniveau, og orloven skal gøres mere fleksibel, så der er mulighed for, at den ene eller begge forældre tager orloven som deltidsorlov.

Børns ret til plads i et pædagogisk dagtilbud

Børn skal have retskrav på pasning i offentlige dagpasningsordninger.

Større børn skal have ret til et klubtilbud i lokalområdet.

Målet med regeringens løfte om pasningsgaranti var, at alle 1-5-årige skulle have pasningstilbud med udgangen af 1995. I de forløbne år er ventelistetallet faldet støt, men en ventelisteundersøgelse fra januar 1996 viser, at ventelistetallet nu stiger igen. 16.000 0-6-årige stod på venteliste til en daginstitution pr. 1. januar 1996; en stigning på 4.000 siden 1. januar 1995. På trods af at kommunerne har udbygget på daginstitutionsområdet, er problemet med ventelister langtfra løst. Tallene fra januar 1996 viste, at kun 150 af landets 275 kommuner havde pasningsgaranti for de 1-5-årige, og 71 af disse kommuner havde kun pasningsgaranti for børn, hvis forældre er i arbejde eller under uddannelse. Reelt var derfor kun 1/3 af alle 1-5-årige omfattet af en pasningsgaranti, hvor man ikke skelner mellem arbejdsløse og folk i arbejde.

De sidste nye tal fra Danmarks Statistik viser, at flere og flere børn passes i daginstitutionerne. Men samtidig viser tallene, at der ikke bliver tilsvarende flere ansatte i institutionerne til at passe børnene. Værst ser det ud i vuggestuerne, hvor der fra januar 1995 til januar 1996 er blevet 3,6 pct. færre fuldtidsbeskæftigede, mens antallet af børn er steget med 1 pct. Når man oversætter tallene til ord om børns hverdagsliv, betyder forringelser på personaleområdet, at daginstitutionerne får sværere og sværere ved at udfylde rollen som et pædagogisk tilbud med indhold i og i stedet tenderer mod at være slet og ret opbevaring. Når pasningsgarantien skal opfyldes, er det derfor et ufravigeligt krav, at det skal ske uden kvalitetsforringelser.

I de fleste kommuner smides børnene ud af SFO-ordningerne i 2. eller 3. klasse. Det er helt uacceptabelt. Når børnene forlader SFO-ordningen, bør de sikres en række muligheder i lokalområdet. Gruppen af børn, der ikke længere har et egentligt pasningsbehov og alligevel ikke er helt gamle nok til selv at kunne forvalte deres fritidsliv, bør have muligheder dels i form af klubtilbud, hvor der er et vist voksenopsyn,

og dels i form af støtte til egne, selvforvaltede aktiviteter.

Børns ret til kvalitet, trivsel og udvikling i daginstitutionerne

Børn bør have krav på ordentlige forhold i daginstitutionerne med skærpede krav til de fysiske rammer.

Børn bør sikres ordentlige rammer i skolefritidsordningerne (SFO) med en fastlæggelse af regler om lokal størrelser og normeringer på SFO-området.

Retten til at få sine børn forsvarligt passet er en forudsætning for, at børnefamiliernes hverdag kan hængesammen. Men det gode dagtilbud er andet og mere end en arbejdsmarkedsforanstaltning. Det er i lige så høj grad en børnepolitisk foranstaltning, som er en væsentlig, omend langt fra tilstrækkelig, forudsætning for at sikre lige muligheder for børn. Daginstitutionen er central som et sted, hvor børn kan udvikle sig og opleve.

Når SF ønsker, at alle børn skal have ret til et dagtilbud, er det derfor et krav, at denne pladsgaranti opfyldes uden kvalitetsforringelser. Kommunerne skal ikke forringe sig til en pladsgaranti ved at proppe flere børn i daginstitutionerne. Kravet om normeringer skal genindsættes i daginstitutionscirkulæret, der skal indsættes krav om pædagogisk indhold i daginstitutionen, og der skal laves regler for de fysiske rammer i daginstitutionerne.

Børn skal have krav på plads omkring sig i daginstitutionernes indendørs og udendørs faciliteter. Ved kreative opmålinger af arealerne har man i mange kommuner fundet ud af, at der lige kunne stoppes et par børn mere ind hist og pist – med øget sygelighed, stress og støjniveau til følge. Forringelserne har gjort begrebet »vuggestuepest« uhyggeligt nærværende for småbørnsforældre og pædagoger. Børn, der opholder sig i daginstitutioner bør have nogle minimumsrettigheder, når det gælder miljøet i daginstitutionen. Der bør stilles krav om mere plads, for eksempel 4 kvadratmeter per barn, et forsvarligt støjniveau, krav om, at bygninger og legepladser holdes i forsvarlig stand, krav om, at legeredskaber og inventar ikke indeholder sundhedsfarlige stoffer.

Forholdene i skolefritidsordningerne (SFO) for de mindste børn er meget kritisable. Mange steder er børnene stuvet sammen i små lokaler, der måske er egnede til undervisning, men ikke til en skolefritidsordning, og ofte er der kun 1 voksen til 15 børn. SFO er som den eneste pasningsordning ikke underlagt regler om indretning, lokal størrelser, normering og forældrebetaling.

Børns ret til rådgivning, støtte og behandling

1. Børns og familiers adgang til uformel og uafhængig rådgivning skal styrkes.
2. Den børnesagkyndige rådgivning i forbindelse med skilsmisssager skal styrkes, og barnet skal sikres en talsmand i skilsmisssager.
3. Der skal udarbejdes handleplaner i alle børnesager, og i de svære børnesager skal barnet have ret til at vælge og få tilknyttet en voksen, der følger barnet.
4. Ventelisterne til de psykiatriske børneafdelinger skal væk.

Ad 1.

I bistandslovens § 28 hedder det, at kommunerne kan tilbyde rådgivning til børn og familier og at denne rådgivning skal kunne ydes anonymt. Men ikke alle kommuner har etableret en åben og synlig børnerådgivning, og børn ved ikke, hvor de kan søge hjælp og råd, når de får problemer i hjemmet eller i skolen. Børns muligheder for en sådan uafhængig og uformel rådgivning skal styrkes, ligesom indsatsen for at informere børn om mulighederne for rådgivning.

Sundhedsplejen skal styrkes og udbygges med henblik på rådgivning og forebyggende indsats, og der bør tilrettelægges særlige kurser, der retter sig mod fædre. Mulighederne for anonym familierådgivning skal styrkes. Åben familierådgivning kan i nogle tilfælde forebygge, at kriser i familien udvikler sig.

Ad 2

I forbindelse med skilsmisse bør den børnesagkyndige rådgivning styrkes og udbygges og eventuelt gøres obligatorisk i fastlåste skilsmisssager, hvor der er stor uenighed om placeringen af forældremyndigheden samt fastsættelsen af samvær.

Der bør ansættes et antal børnesagkyndige personer, der kan varetage barnets interesser i fastlåste skilsmisssager. I skilsmisssager kan forældrene hver have en advokat, der kan følge sagen til dørs. Barnet, der rammes af skilsmisse, bør sikres advokatbistand og børnesagkyndig bistand i form af personer, der kun varetager barnets tarv og følger hver enkelt sag fra start til slut. Ovennævnte foranstaltninger skal være med til at sikre, at det er barnets vilkår og barnets ret til forældre og til ordentligt samvær med begge forældre, der står centralt, når vilkårene for forældremyndighed og samvær skal fastlægges. Barnet har ret til samvær med både sin far og sin mor også efter skilsmisse.

Ad 3

Alt for mange børn anbringes uden for hjemmet, uden at kommunerne laver en handleplan for barnet, og derved overtrædes bistandsloven gang på gang. Lovgivningen om handleplaner i de svære børnesager skal føres ud i livet ved, at det præciseres over for kommunerne, at en lovlig anbringelse forudsætter, at der foreligger en handleplan. Der bør indføres sanktionsmuligheder over for kommuner, der ikke følger loven på dette område. Samtidig ønsker SF at sikre, at der udarbejdes handleplaner i alle børnesager og ikke kun i anbringelsessager.

I de svære børnesager kan barnet flytte fra kommune til kommune og blive kastebold mellem forskellige institutioner. Derfor bør barnet have krav på at få udpeget en eller flere ansvarlige voksenpersoner, som skal følge barnet gennem hele sagsforløbet, uanset hvor barnet opholder sig.

Ad 4

10-20 pct. af de danske børn får på et eller andet tidspunkt i deres opvækst brug for hjælp på grund af psykiske problemer. I 1995 blev der på landsplan henvist ca. 4.800 børn mellem 0 og 15 år til forundersøgelser og behandlinger på børne- og ungdomspsykiatriske afdelinger. Ifølge en rapport udgivet af Socialministeriet og Amdsrådsforeningen stod knap 700 børn på venteliste i november 1995. Hovedparten af amterne havde en ventetid på 0-3 måneder, en mindre gruppe amter havde en ventetid på 4-6 måneder, og et enkelt amt havde op til 12 måneders ventetid. Den primære årsag til ventelisterne er kapacitetsproblemer, blandt andet mangel på speciallæger i børnepsykiatri. Selv en relativt kort ventetid på 3 mæ-

der kan have stor negativ indvirkning på det enkelte barn med behov for forundersøgelse og behandling. Derfor er det vigtigt, at ventelisterne fjernes helt.

Børns ret til medbestemmelse

Børn og unge er individer med selvstændige holdninger og meninger. Derfor skal de sikres plads i samfundsdebatten, og der skal tages hensyn til deres behov, når der fra centralt eller lokalt hold skal tages beslutninger, der vedrører dem.

Som det er nu, får børn og unge for lidt information om vigtige beslutninger, der træffes på lokalt plan, og de har for begrænsede muligheder for at sige deres mening, blive hørt og få indflydelse på beslutningerne.

Demokratiet for børn og unge kan udfolde sig på forskellig vis i de enkelte lokalsamfund, og der kan etableres forskellige tiltag for at støtte og styrke børns og unges aktive deltagelse i lokalsamfundet. Man kan forestille sig børne- og ungdomsråd, stormøder, hvor børn og unge kan møde politikerne, specielle lokale nyhedsmedier for børn, høringer, kontaktpersoner i den kommunale forvaltning, at børn og unge inddrages tidligt i processen med at udarbejde kommunale børne- og ungdomspolitiske målsætninger m.v.

Der bør laves en række forsøg med at inddrage børn og unge i det lokale demokrati. Forsøgene skal sigte på at udvikle forskellige modeller, der sikrer børn og unge reel indflydelse på de beslutninger i lokalsamfundet, der vedrører dem. Forsøgene skal skabe rammer, der opfordrer børn og unge til at involvere sig aktivt i livet omkring dem, og derigennem medvirke til at udvikle børns og unges forståelse for demokratiske processer og opdrage dem til at tage aktivt del i demokratiet.

*Skriftlig fremsættelse***Villy Søvnal (SF):**

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om børns rettigheder.

(Beslutningsforslag nr. B 33).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og henviser det til Tingets velvillige behandling.